

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Gofal
DYDDIAD	Tachwedd 23ain, 2023
TEITL	Cefnogaeth i Ofalwyr Di-dâl
PWRPAS	A oes cefnogaeth addas i ofalwyr di-dâl yng Ngwynedd?
AWDUR	Sian Griffiths, Arweinydd Llesiant, Gwasanaeth Cefnogi Iechyd a Llesiant

1. Pwrpas yr Adroddiad

Cafwyd cais gan y Pwyllgor Craffu i ddarparu gwybodaeth am y gefnogaeth sydd ar gael i ofalwyr di-dâl yn y sir, gan ystyried yn benodol:

- Beth yw'r gefnogaeth bresennol a gynigir?
- A yw'r gefnogaeth yn diwallu anghenion gofalwyr di-dâl?
- A oes cynlluniau newydd ar y gweill i wella'r ddarpariaeth?

2. Cefndir

2.1 Mae miloedd o bobl yn darparu gofal di-dâl ar gyfer aelodau o'r teulu neu ffrindiau sy'n sâl, yn hŷn neu'n anabl bob dydd yng Ngwynedd. Mae'r niferoedd yma'n cynyddu fel mae'r boblogaeth yn heneiddio.

2.2 Gelwir y bobl yma'n ofalwyr di-dâl. Gallant fod yn rhieni ofalwyr sy'n gofalu am blentyn gydag anabledau; rhieni ofalwyr sy'n gofalu am blentyn sydd wedi tyfu'n oedolyn; oedolyn sy'n gofalu am oedolyn arall - cymar/ rhiant/ ffrind neu berthynas; plant a phobl ifanc sy'n gofalu, neu'n helpu i ofalu am frawd, chwaer, rhiant neu berthynas.

2.3 **Mae 10,448 o bobl yn adnabod eu hunain fel gofalwyr di-dâl yng Ngwynedd yn ôl cyfrifiad 2021, sef 8.9% o'r boblogaeth** - ond mewn gwirionedd gwyddom fod y ffigur yn llawer uwch na hynny.

2.4 Gofalwyr di-dâl sy'n darparu'r mwyafrif helaeth o ofal a chefnogaeth i unigolion bregus, anabl a sâl yn ein cymdeithas, ac felly'n arbed cannoedd ar filoedd i wasanaethau statudol pob blwyddyn. Fodd bynnag mae effeithiau Cofid, yr argyfwng costau byw, a'r diffyg mewn gofalwyr cyflogedig wedi gwaethygu sefyllfa llawer o ofalwyr di-dâl. Felly mae'r cwestiwn a ydym yn gwneud digon i'w cefnogi i barhau â'u rôl gofalu yn un amserol, ac mae'r ateb yn syml - nag ydym. Ond mae hynny'n rhywbeth sy'n cael ei gydnabod ac rydym yn awyddus i gymryd camau i wella'r sefyllfa.

2.5 Bob blwyddyn mae Gofalwyr Cymru (Carers Wales) yn cynnal arolwg o ofalwyr er mwyn deall eu sefyllfa yng Nghymru. Yn ôl yr adroddiad 'Cyflwr Gofalu yng Nghymru 2022' mae gofalwyr yn wynebu heriau cynyddol gyda llawer yn teimlo'n unig, yn anweledig ac yn ynysig a hynny mewn hinsawdd ariannol anodd iawn.

3. Yr Arweiniad gan y Llywodraeth

Daw arweiniad a chydabyddiaeth glir o rôl gofalwyr di-dâl o Lywodraeth Cymru, ac mae'n ddyletswydd ar awdurdodau lleol i gydnabod a gweithredu ar hynny. Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 yn nodi bod hawl gan ofalwyr i dderbyn asesiad o'u hanghenion.

3.1 Mae Strategaeth Gofalwyr Di Dâl Llywodraeth Cymru yn nodi 4 blaenoriaeth ar gyfer cefnogi gofalwyr di-dâl:

- Adnabod a gwerthfawrogi
- Darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth
- Helpu i fyw yn ogystal â gofalu
- Cefnogi mewn addysg a gwaith

4. Beth yw'r gefnogaeth bresennol sydd ar gael yng Ngwynedd?

Mae'r math o gefnogaeth a ddarperir yng Ngwynedd ar hyn o bryd yn amrywiol, ac yn ddibynnol ar drefniadau timau adrannol, capasiti'r darparwyr lleol, ac i raddau ar leoliad daearyddol.

Mae'n timau Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion, Anableddau Dysgu, Iechyd Meddwl a Phlant yn ymwneud â gofalwyr o bob math yn eu gwaith bod dydd. Maent yn gweithio'n agos â'r unigolion sy'n derbyn gwasanaeth, ac fel gweithwyr maent yn darparu cefnogaeth emosiynol ac ymarferol i'r sawl sy'n gofalu amdanynt hefyd. Mae hyn ynddo'i hyn yn hynod o werthfawr ac nid yw'n rhywbeth y gellir ei fesur yn hawdd. Yn aml darperir gofal a chefnogaeth yn y cartref i anwyliaid y sawl sy'n gofalu ac mae'n sicr yn medru bod yn gymorth mawr, ond ni ddylid disgwyl i unrhyw un fod yn gofalu'n ddi-dor.

Mae uned Gofalwyr Di-dâl o fewn y Gwasanaeth Cefnogi Iechyd a Llesiant sydd yn cydlynu gwaith datblygol yn y maes ac yn hyrwyddo ymgysylltu a chyfathrebu.

4.1 Asesiad Gofalwyr

Yn unol â'r ddeddf mae'r gefnogaeth i ofalwyr yn cynnwys y cynnig o asesiad gofalwyr i'r bobl hynny sy'n dod i sylw'r timau yng Ngwynedd, ac sy'n cael eu hadnabod fel gofalwyr di-dâl.

Sgwrs dda i ddeall a chofnodi sefyllfa'r gofalwyr ydi hyn sy'n rhoi cyfle iddynt ystyried os ydynt angen unrhyw help neu gefnogaeth ychwanegol. Nid yw llawer o ofalwyr yn ymwybodol o'r gefnogaeth sydd ar gael. Dro arall maent yn gyndyn o ystyried bod ganddynt hawl i gefnogaeth - fel cyfle i gael seibiant, help gyda chostau neu offer, yn ogystal â gwybodaeth am wasanaethau neu grwpiau lleol.

Fel arfer cynigir hwn fel asesiad unigol neu asesiad ar y cyd. Mae'r term 'asesiad' yn medru bod yn ddryslyd ac yn fwgan i rai gofalwyr, ac mae angen bod yn ofalus wrth gyflwyno hynny. Nid yw'r gofalwr bob amser yn awyddus i dderbyn asesiad, ac mae'r niferoedd sy'n cael eu cofnodi yn ffurfiol yn ein system rheoli gofal (WCCIS) yn gymharol isel, gyda'r rhan fwyaf ohonynt yn asesiadau ar y cyd. Nid yw'r ddarpariaeth yma'n hollol gyson ar draws y timau, ac mae cyfle yma i godi ymwybyddiaeth o'r hawl i dderbyn asesiad, ac i sicrhau fod pob asesiad yn ystyried pob agwedd o fywyd y gofalwr.

Bydd cynllun gofal a chefnogaeth yn deillio o'r asesiad a gellir trefnu neu gyfeirio at amrywiaeth o gefnogaeth yn cynnwys:

4.2 Ysbaid byr

4.51 Wedi dod i ddeall sefyllfa'r gofalwr drwy'r asesiad gellir cyd-drafod y math o gefnogaeth fyddai'n fwyaf buddiol iddynt. Yn y Gwasanaeth Oedolion gallai hyn gynnwys y cyfle i gael seibiant byr drwy wasanaeth cadw cwmni/eistedd, ble gall y gofalwr gael cyfle i gael seibiant o'i rôl gofalu. Gall yr ysbaid byr fod yn ychydig oriau'r wythnos, neu gallai gael ei gronni ar gyfer diwrnod cyfan. Mae'r math yma o gefnogaeth yn ddibynnol ar lefelu staffio'r darparwyr.

Mae tîm bychan o Weithwyr Cefnogi Dementia yn darparu cefnogaeth a chwmniâeth i unigolion syn byw â dementia yn y Sir (wedi ei ariannu'n bennaf drwy'r Gronfa Integreiddio Ranbarthol), ac mae'n sicrhau ysbaid i'r sawl sy'n gofalu amdanynt.

Mae'r Tîm Anableddau dysgu yn darparu ystod o gyfleoedd dydd ar gyfer eu cleientiaid sydd yn fodd o alluogi'r gofalwyr hefyd i gael ysbaid. Mae'r rhain yn cynnwys Cynllun Cysylltu Bywydau /ysbaid grŵp/sesiynau grŵp Llwybrau Llesiant/ arhosiad byr efo ffrindiau.

4.3 Ysbaid Preswyl

Gall y Gwasanaeth Oedolion drefnu gofal ysbaid mewn cartref preswyl i'r sawl y gofelir amdano er mwyn cynnig seibiant llwyr am gyfnod o hyd at bythefnos.

Mae gan y Tîm Anableddau Dysgu Unedau pwrpasol ar gyfer ysbaid yn Sŵn y Môr Pwllheli a Brookfield, Bangor, ac maent yn medru helpu cyfeirio cleientiaid i gael gwyliau byr e.e. carafán Cynnal Gofalwyr yn Hafan y Môr.

4.4 Taliadau Uniongyrchol

Gall y timau gynnig taliadau uniongyrchol i ofalwyr rhoi mwy o ddewis, rheolaeth a hyblygrwydd iddynt o ran y math o gefnogaeth y gellir ei drefnu. Os yw unigolyn yn gymwys am gymorth ar gyfer ei anghenion gofal a chefnogaeth, gall y Cyngor roi **arian** iddynt yn hytrach na **gwasanaeth**. Gallant ddefnyddio'r Taliadau Uniongyrchol i drefnu cefnogaeth sydd fwyaf addas i'w sefyllfa bersonol.

Ar hyn o bryd mae'r niferoedd sy'n derbyn taliadau uniongyrchol yn isel iawn. Mae prosiect penodol yn edrych ar wella, datblygu a hyrwyddo cyfleoedd i gynnig Taliadau Uniongyrchol yn mynd rhagddo ar hyn o bryd.

4.5 Dementia Actif

Mae'r Tîm Dementia Actif yn paratoi ystod o weithgareddau, grwpiau a sesiynau ar draws y sir ar gyfer unigolion sy'n byw â dementia a'r sawl sy'n gofalu amdanynt. Mae'r rhain yn cynnwys dosbarthiadau ymarferion ysgafn a chymdeithasu, Cynghrair Boccia, Grŵp Gofalwyr, Grŵp Garddio, Atgofion Chwaraeon a grwpiau cerdded.

4.6 Gofal Dydd

Arferai'r Cyngor ddarparu rhaglen o weithgareddau gofal dydd traddodiadol mewn lleoliadau penodol yn y sir ar gyfer oedolion oedd angen cefnogaeth. Bwydlen gyfyng o weithgareddau oedd ar gael yn aml, ac roedd rhai yn gorfod teithio pellter i'w cyrraedd. Er hynny roedd nifer o unigolion a gofalwyr yn gweld eu gwerth - efallai pan nad oedd dim arall ar gael. Mae adroddiad craffu pellach yn nodi datblygiadau posib o ran cefnogaeth ar lefel gymunedol.

4.7 Ap Aidi

Gwefan newydd wedi ei lansio ar y cyd ag Ynys Môn i helpu gofalwyr ifanc i ganfod gwybodaeth a chefnogaeth a chyfeirio eu hunain am asesiad. Mae ap unigryw sydd yn cyd-fynd â'r wefan ac yn fodd o adnabod gofalwyr ifanc, a gallant ei ddefnyddio mewn degau o siopau lleol ac ati i gael gostyngiadau. Mae hefyd yn ffordd o gysylltu'n sydyn efo'r ysgol neu'r coleg pan fyddant yn rhedeg yn hwyr oherwydd eu cyfrifoldebau gofalu. Mae 61 gofalwyr ifanc wedi ymaelodi hyd yma.

4.8 Gwybodaeth ar Wefan y Cyngor

Er bod gwybodaeth gynhwysfawr ar gael ar wefan y Cyngor, nid yw'n glir faint o bobl sydd yn troi at y tudalennau yma i chwilio am wybodaeth. Mewn gwirionedd mae gwybodaeth ar gael mewn llawer iawn o leoliadau amrywiol sydd yn ei gwneud yn anodd a dryslyd i'r gofalwyr. Mae cyfle yma i ystyried sut i gydweithio i wneud y mwyaf o'r adnoddau sydd ar gael.

Rydym wedi adolygu ac ail argraffu llyfryn 'Edrych ar ôl Rhywun' sydd yn un ffordd o gynnig gwybodaeth mewn un lle. Bydd hwn yn cael ei ddisbarthu'n eang yn ystod yr wythnosau nesaf.

4.9 Cefnogaeth 3ydd Sector i Ofalwyr

Mae'r Cyngor yn comisiynu dwy asiantaeth 3ydd sector benodol i fod yn darparu cefnogaeth i ofalwyr sef Cynnal Gofalwyr - ar gyfer oedolion a Gweithredu Dros Blant - ar gyfer plant a phobl ifanc. Maent yn cynnig ystod o wasanaethau:

- **Cynnal Gofalwyr** – Darparu cyngor a chefnogaeth emosiynol ac ymarferol yn cynnwys gwybodaeth budd-daliadau, yn ogystal â grwpiau cymorth penodol a gwasanaeth eiriolaeth a chwswela. Mae ganddynt ddwy garafán yn safle Hafan y Môr, Pwllheli, sydd ar gael am bris gostyngedig i ofalwyr gael seibiant. Maent yn rhedeg y grant Llesiant ar ran y Cyngor i ofalwyr, ac yn fwy diweddar yn gweinyddu grant Brêc Bach ar gyfer pob math o ysbaid i ofalwyr. Yn ogystal maent yn gweinyddu talebau nwyddau gwyn i'r rhai sydd mewn cynni ariannol. Ar hyn o bryd rhieni ofalwyr sy'n gwneud y mwyaf o ddefnydd o'r grantiau yma.

- **Gweithredu Dros Blant** – Comisiynir y mudiad yma i gynnal asesiadau gofalwyr ifanc ar ran y Cyngor, ac maent wedi cydweithio'n agos gyda'r swyddog Gofalwr Ifanc yn y Gwasanaeth Cefnogi Iechyd a Llesiant i ddatblygu'r Ap Aidi ar gyfer gofalwyr Ifanc. Maent yn cynnig cefnogaeth ymarferol i blant a phobl ifanc sy'n ofalwyr yn cynnwys cyngor a chefnogaeth i unigolion, cefnogaeth grŵp, tripiâu a gweithgareddau, cyrsiau lles a help i gael mynediad i wasanaethau pellach. Maent hwythau'n cynnig grantiau bach a thalebau.

4.10 Mudiadau Cyflyrau Penodol

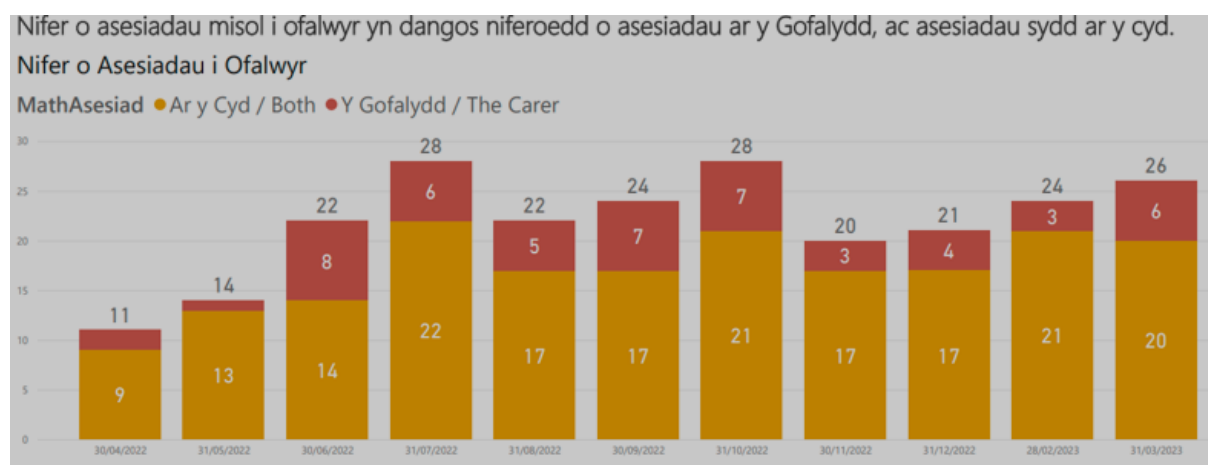
Mae nifer o fudiadau yn cynnig cymorth a gwybodaeth ar gyfer amrywiol gyflyrau iechyd e.e. Cymdeithas y Deillion ond maent yn rhy niferus i'w nodi yma. Mae'r rhain oll yn medru cynnig gwybodaeth a chefnogaeth o bob math i ofalwyr.

4.11 Darpariaeth Gymunedol

Mae nifer o fentrau cymunedol, yn weithredol mewn pocedi o Wynedd sy'n darparu pob math o wasanaethau ar lefel lleol. Erbyn hyn mae ystod bellach o ddarpariaeth ar gael i bobl yn eu cymuned leol gyda datblygiad yr hybiau cymunedol fel canolfannau sy'n *'Deall anghenion a gwneud y gorau o asedau lleol, gwneud cysylltiadau, gwneud perthnasau a chyd-gynhyrchu datrysiadau yn y gymuned er mwyn i bobl fedru byw bywyd da'*. Bellach mae rhwydwaith o glybiau cinio/swper, canolfannau croeso cynnes, sesiynau galw mewn, cynlluniau trafndiaeth, gweithgareddau llesiant ac ati'n bodoli ar draws y sir. Drwy gydweithio, meithrin cysylltiadau a chyd-ddatblygu ar lefel lleol y gobaith yw y bydd modd datblygu a chyfoethogi'r ddarpariaeth i ofalwyr di-dâl fesul cymuned.

5. Niferoedd sy'n derbyn cefnogaeth - esiamplau

5.1 Asesiadau Gofalwyr 2022/23

5.2 Gwasanaethau Cynnal Gofalwyr

316 wedi cofrestru o'r newydd yn ystod 2022/23 (cyfanswm o 1627 yn derbyn cefnogaeth):
 196 – wedi derbyn cymorth drwy'r prosiect cefnogi budd-daliadau

77 – wedi derbyn cymorth drwy'r swyddog prosiect Ysbyty Gwynedd

162 – wedi derbyn grant o'r gronfa llesiant

56 – wedi cael cymorth gan y swyddog prosiect Dementia Ysbyty Gwynedd (cefnogaeth yn YG i ofalwyr i unigolion sy'n byw efo dementia)

5.3 Gweithredu Dros Blant

121 o ofalwyr ifanc yn derbyn cefnogaeth drwy Gweithredu Dros Blant yn 2022/23

44 wedi derbyn asesiad o'r newydd yn ystod y cyfnod.

£2400 o gefnogaeth ariannol drwy'r gronfa argyfwng i deuluoedd

5.4 Dementia Actif

Cyfanswm y bobl sydd wedi mynychu sesiynau Dementia Actif yn ystod 2022/23: 240

Nifer o'r rhain sy'n byw â dementia neu'n ofalwyr: 95

Nifer o sesiynau a gynhelir ar hyd a lled Gwynedd: 17 o sesiynau amrywiol yr wythnos

6. A yw'r gefnogaeth yn diwallu anghenion gofalwyr di-dâl?

6.1 Nodwyd eisoes fod 10,448 o bobl yn adnabod eu hunain fel gofalwyr di-dâl yng Ngwynedd yn ôl cyfrifiad 2021. Dim ond canran fechan iawn o'r bobl yma sy'n agored i ni, felly mae'r gefnogaeth sydd ar gael heddiw'n diwallu anghenion nifer fechan o ofalwyr, a hynny mae'n debyg, yn rhannol. Mae llawer o waith da'n digwydd i gefnogi gofalwyr, ond mae gwaith pellach i'w wneud i ddeall i ba raddau yr ydym ni'n diwallu eu hanghenion, ac i ymestyn allan yn amserol i geisio adnabod a chefnogi gofalwyr sy'n guddiedig i ni, a hynny mewn cyd-destun ataliol.

6.2 Mewn cyfarfod eleni o'r siwper grŵp Dementia dyma oedd gan y mynychwyr (oedd yn cynnwys gofalwyr di-dâl) i'w ddweud o ran y math o gefnogaeth sydd ei angen arnynt:

- Angen cyngor a chymorth ffeithiol, priodol i ofalwyr yn 'gynnar' er mwyn gallu gwneud dewisiadau gwybodus ac osgoi argyfwng.
- Edrych ar sut i rannu'r wybodaeth mewn ffordd hawdd a sicrhau bod y wybodaeth yn gyson ym mhob cymuned.
- Ymarferwyr, yn enwedig meddygon teulu, i gymryd mwy o sylw o'r heriau y mae gofalwyr yn eu hwynebu a'r effaith ar eu hiechyd a'u lles.
- Seibiant priodol ac ystyrlon i ofalwyr sy'n gyson ledled y sir.
- Gwell dealltwriaeth ar sut i ddefnyddio taliadau uniongyrchol i dalu am seibiant.

7. A oes cynlluniau newydd ar y gweill i wella'r ddarpariaeth?

Mae 'cefnogi gofalwyr di-dâl' wedi ei adnabod fel un o'r amcanion o fewn y maes blaenoriaeth 'Gwynedd Ofalgar' yng nghynllun y Cyngor 2023-28.

7.1 Eisoes cytunwyd ar argymhellion mewnol oedd yn deillio o Asesiad Anghenion Oedolion Gwynedd 2022 – 27 ar gyfer y maes, ac mae gwaith yn mynd rhagddo i fynd i'r afael â heriau mewnol yn cynnwys cryfhau a chysoni'r drefn o gynnal asesiadau gofalwyr, hybu cyd-ddealltwriaeth rhwng gwasanaethau'r cyngor a'n partneriaid yn y 3ydd sector, a sicrhau eglurder ar y polisi codi tâl ar gyfer gofalwyr.

7.2 Fodd bynnag rydym ni'n awyddus i gydweithio â'n partneriaid i ddatblygu Cynllun Gofalwyr grymus ac uchelgeisiol ar y cyd ar gyfer Gwynedd, a hynny ar sail y pedwar blaenoriaeth genedlaethol. Bydd y Cynllun hwn yn gynllun ar draws pob ystod oedran – plant, pobl ifanc ac oedolion sy'n ofalwyr di-dâl. Ein bwriad yw deall beth fyddai'n helpu gofalwyr i fyw bywyd da wrth barhau a'u rôl gofalu, beth sy'n gweithio'n ar lawr gwlad heddiw, a mynd i'r afael â'r heriau sy'n ein hwynebu o fewn y maes. Dyma flas o'r math o flaenoriaethau sydd wedi codi hyd yma:

7.3 Tabl Blaenoriaethau

Thema	Maes gwaith blaenoriaeth
Thema 1. Adnabod a gwerthfawrogi gofalwyr di-dâl	<ul style="list-style-type: none"> • Adnabod ffyrdd o gynnwys gofalwyr mewn datblygiadau a chynlluniau • Hyrwyddo asesiadau gofalwyr a chysoni trefniadau ar draws y Cyngor • Codi ymwybyddiaeth gofalwyr o'u rôl a'i phwysigrwydd a gwella'r gydnabyddiaeth • Cynhadledd ar y cyd i godi ymwybyddiaeth • Ail ymweld â'r syniad o ethol pencampwr/wyr gofalwyr di-dâl • Gwaith sgopio i ystyried y budd o ymestyn y cynllun Aidi i ofalwyr hŷn yng Ngwynedd
Thema 2. Darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu a diweddarau Gwefan y Cyngor gan greu cyswllt i wybodaeth addas • Cydlynu sesiynau gwybodaeth aml-asiantaethol ar draws y sir • Cryfhau Rhwydwaith Gofalwyr – o ran aelodaeth • Cydweithio gyda'r hybiau lleol i rannu gwybodaeth a phresenoldeb • Codi ymwybyddiaeth o'r hawl am asesiad gofalwyr, a be mae'n ei olygu • Gwella mynediad at wybodaeth i weithwyr yn y maes
Thema 3. Help i fyw yn ogystal â gofalu	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfle i roi mwy o ddewis i bobl drwy Daliadau Uniongyrchol – angen hyrwyddo i drigolion/staff • Hybu ymwybyddiaeth pobl/staff o'r grantiau Llesiant/Amser – yn enwedig pobl hŷn • Hybu ymwybyddiaeth o gefnogaeth Cynnal Gofalwyr/Gweithredu dros Blant ymysg staff a thrigolion • Cydweithio i ddatblygu cymorth cymunedol hyblyg ac addas i unigolion a gofalwyr • Angen trefn ganolog i rannu gwybodaeth am be sydd ar gael ymhob cymuned • Gwneud defnydd ac addasu'r asedau lleol sydd ar gael i gynnig opsiynau addas a hyblyg • Codi ymwybyddiaeth a chydweithio gyda'r hybiau cymunedol a'r darparwyr gofal lleol • Hyrwyddo mwy ar y micro fusnesau gofal lleol i roi mwy o ddewis i bobl, ac ystyried ymestyn cefnogaeth datblygu busnes i fusnesau bach sy'n cefnogi plant a phobl ifanc (bu'r pwyslais ar oedolion hyd yma) • Ystyried sut y gall technoleg gefnogi gofalwyr di-dâl a'u teuluoedd
Thema 4. Cefnogi gofalwyr di-dâl mewn addysg ac yn y gweithle	<ul style="list-style-type: none"> • Parhau codi ymwybyddiaeth disgyblion ac athrawon drwy waith y swyddog Gofalwyr Ifanc • Hyrwyddo ymarfer da o ran polisi/hawliau gofalwyr i staff ymysg sefydliadau partner/cyflogwyr y sir • Datblygu a hyrwyddo'r gefnogaeth i staff sy'n ofalwyr o fewn y Cyngor • Gwneud cyswllt pellach â Phrifysgol Bangor a Choleg Llandrillo Menai – rhannu data a gwybodaeth

8. Casgliad

8.1 Bydd dau o bob tri ohonom yn darparu gofal di-dâl i'n hanwyliaid ar ryw adeg yn ein bywydau, ac felly mae'n bwysig bod help ar gael mor rhwydd, a buan â phosib er mwyn sicrhau bod y profiad hwnnw mor gadarnhaol â phosib.

8.2 Mae angen i ni fod yn adnabod gofalwyr yn gynt - a hynny o ran cyflogwyr, gwasanaethau iechyd a gofal, ac o fewn ein cymunedau, a sicrhau cefnogaeth a chydabyddiaeth deg ac amserol iddynt.

8.3 Mae angen cydnabod mai agenda ataliol yw hwn ac mai cefnogi gofalwyr i barhau a'u rôl yw'r nod, a bod hynny am fod yn llesol i'r gofalwr, i'w hanwyliaid ac i'r gwasanaethau statudol. Gwyddom fod lle i ehangu'r gefnogaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.

8.4 Mae'r gefnogaeth y gellir ei rhoi i ofalwyr di-dâl yng Ngwynedd yn ddibynnol iawn ar arian grant, a bydd llunio Cynllun Gofalwyr sirol sy'n mynd i'r afael â'r angen ond sydd hefyd yn fforddiadwy yn her aruthrol. Bydd angen pwysu a mesur y risgiau ariannol amlwg a'r risgiau i les unigolion yn ofalus wrth gynllunio i'r dyfodol.

8.5 Gofynnir i aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal am unrhyw sylwadau ar y cynlluniau uchod, unrhyw syniadau fyddai'n ategu atynt, neu unrhyw her i'r hyn sydd wedi ei gyflwyno.